

Megyei utazások

Sárkány és bagoly

A szobor úgy tolakodott elem a folyosón, akár egy magát keltő, szépségére-érettségére büszke magányos fa a mezőn, ide Makóra jövet, a Maros mentén. Egy darab fából faragták. Az iskolaudvaron hétféjű sárkány, egynes, hosszú nyakakon meredező, vicsgörgő fantáziafejek. Most készült hozzá a lándzsás vitéz is, ahogyan az dukál. Távolabb gubbasztó bagoly, befestve. Körül gyereksíva, őszi napfény, az órák szünet örömeivel. A kapun tábla: Kun Béla Általános Iskola.

— „Rászervezni” minden nevelési területre egy szakkört, cél természetesen a minél egészségesebb személyiségfejlődés — mondja Szalma István, az iskola igazgatója. — Amit mi szeretnénk, az pszichikus ellenpont: az iskola természettudományos profilját feloldani a jelenlegi szakmai rendszerrel. Korunkban megváltozott a család szerkezete. A szülők dolgoznak, az élet lakótelepeken más. Olyan szigorúan „be szabályozott” a gyerek élete, hogy kevés alkalma nyílik személyiségének kifejezésére. Ezt fel kell ismerni az iskolának, anyagot, eszközt és főleg jó tanárokat biztosítani az önkifejezéshez. Ami minden gyerekben benne rejlik. Semmi ezből nem történik itt, mint egyféle pedagógiai reakció az életmód változására. Felkészítés egy új helyzetben.

— Hány szakkör működik az iskolában?

— Harminc. Heti száz órában. Mindebből dr. Karsai Andrásné rajztanáré öt szakkör.

— A képzőművészeti szakkörökben szobrok, intarziák, festmények, grafikák, rajzok készülnek. Az elméleti foglalkozásokon diákokat nézünk, a Művészet című folyóiratot tanulmányozzuk, albumokat a könyvtárból. Fafaragóknak általában a legvagányabb gyerekek kerülnek. Akiknek nincs sikerélményük, hiszen a másfajta, „tudományosabb” szakkörökbe tanulmányi eredményük miatt nem járhatnak. Így óriási kitüntetésnek számít, ha valakit ide felvesszünk, mondanom sem kell, mekkora felemelő érzésként jelent 14-15 felső tagozatosnak. Azt hiszem, a figuratív ábrázolás jókora többletet ad a serdülőkor kűszében tántorgó gyerekléleknek, mint a politechnikás tárgykészítés. Témabeli kötöttség nincs, végső soron mindenki azon dolgozik, amin akar. A szerszámokat maguknál tarthatják, hazavihetik. Az egyik tanyai gyerek már többször hívott, nézzem meg már, amit otthon faragott: egy kapuőrző bálványt.

— Tulajdonképpen négyféle típusú szakkörreink vannak — folytatja az igazgató. — A vizuális nevelést segítő képzőművészeti, a testkultúrát fejlesztő sportszakkörök, a hobbik, vagyis különféle modellezők, és a hazafias nevelést szolgálók.

— Nézzük meg ezeket...

— Az anyanyelvi, a történelmi, a honismereti és a néprajzi.

— Mondjuk a két utóbbit...

Vajköpölők, prések, fazekak, rokkák. Gyűjtötték: a gyerekek. Albumot nyomnak a kezembe. A dél-alföldi napsugaras, „istenszemes” házféltípusokat szedték össze a szakkörösök.

Szabó Lajos szakkörvezető a mozgás örömeiről beszélt. Soproni kirándulás, ópusztaszeri emlékpark, kerékpáros túra — megannyi örömteli esemény, szennáció ilyen korban. Jövőre Dorozsmára mennek, Tápén kereszttől. Gyalog.

— A gyerekeknek az tetszik, ha kirándulhat, mehet, mozoghat.

— Érzik, hogy valami nagyon fontos dolgot visznek véghez?

— Néhányat már lebontottak a lefénképezett-feldolgozott napsugaras házakból. Egymással vitakoztak, „én még láttam, milyen volt régen!” Egyik házban találtak egy locát, olyan rozoga volt, csak disznóvágnáknál használták, húsaprításra. Elkérték, mert bele volt vésve: „... János, az 1801 Évbé.”

Az iskola 425 éves történelmét, a makói tanyai iskoláztatás nyolcvan éves történelmét, a makói kismesterségeket is tanulmányozták már.

Az iskola kitüntetéseit, díjait lehetetlen elsorolni. Csak egy-kettő: 1976-ban az Alkotó Ifjúság pályázat nyertője, a képzőművészeti Atatürk-aranyérem, amelyből egész Európában három adtak ki. Tanulmányi versenyeken, külföldi fórumokon állandó részvétel és elismerés, Törökországtól Finnországtól és Indiától. Vannak azonban dolgok, melyek még ezeknél is fontosabbak. S főleg — többet mondanak.

Kicsit megszeppent, sorban az asztalnál ülő gyermekcsereg.

— Te most faragsz otthon valamit?

— Egy... egy fejet csinálók. Olyan paraszti fej lesz.

Magas fiú, nyolcadikos. Csak akkor figyelek föl rá, amikor megtudom: az egyik teremben láttam, alig pár centis, kicsavarodott végtagú, valami fájdalmas elvágyódást sugalló szobor Sebő Ottó műve.

— Miért jó szobrot csinálni?

— Nem tudom... csak jobb kedvű lesz, ha kész van.

— Mióta csinálod?

— Harmadikos koromtól.

— Nem gondoltál még arra, hogy ezzel foglalkozni később is?

— Nem... csak kedvetlenségből. Lehetőség mindig lesz, hogy csináljam.

Két kislány, festenek. Arról beszélnek, ami legutóbb készült el.

— Tanár néni, ilyet még senki nem csinált, ugye?

Az udvaron már csönd van, véget ért a tanítás. A kapun ki-fordulva, még egyszer, utoljára felém int a napsütésből a sárkány mind a hét fejével, s távolabb még mindig ott gubbaszt a fabagoly. Bölcse, hallgatagon.

DOMONKOS LÁSZLÓ

Negyedik alkalommal látható a Műcsarnokban a kisplasztika világtérképe. Óriási vállalkozás: harminc ország csaknem 100 alkotójának mintegy 450 munkája reprezentálni szándékozik a világon folyó plasztikai törekvéseket, eredményeket, kísérleteket, s bizonyítani a műfaj gazdagságát, sokrétűségét, nem utolsósorban életképességét. A korábbi három biennálé folytatásaként az idei központi gondolata, centrális témája az egyén és közösség kisplasztikában megfogalmazható viszonya. (Az 1971-ben, 73-ban és 75-ben megrendezett biennálék után ezután háromévenként, tehát triennálé jelleggel rendezik meg ezt a nemzetközi seregszemlét, ezzel is mintegy időt és lehetőséget adva az elmélyültebb munkára, az erőviszonyok és törekvések tisztázására.)

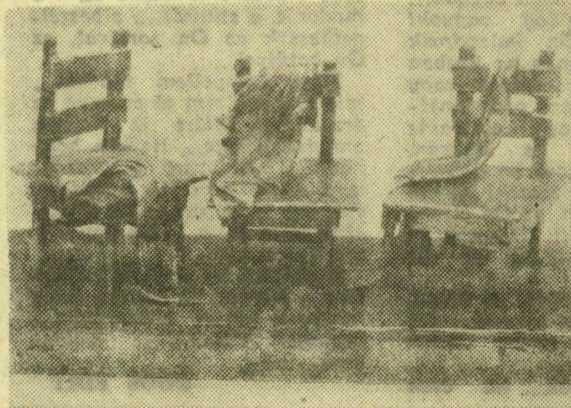
A tárlat — bár zömében európai országok képviseltetik magukat — mégsem szorítkozik pusztán e kontinensre, megtalálható a kiállító országok között például Brazília, Kolumbia, Peru, Venezuela és Libanon is. A hagyományokhoz híven Medgyessy Ferenc, Ferenczy Béni és Bokros Birman Dezső alkotásai után most a három évvel ezelőtti elhunyt kiváló szobrász, Kerényi Jenő retrospektív tárlatával tiszteleg a klasszikussá érett mester előtt a kiállítás. A tárlat szervezésben kapcsolódott a képzőművészeti világhét eseményeihez, s egyik legnagyobb szabású rendezvénye a napokban kezdődött Budapesti Művészeti Heteknek. Már pusztán a létevel is a magyar képzőművészet rangját bizonyítja a világ minden táján.

Hét művész képviseli a magyar szobrásztársadalmat a mostani seregszemlén. Nagy örömmel szolgát, hogy ott van közöttük a nemrég Munkácsy-díjjal kitüntetett szegedi alkotó, Szathmáry Gyöngyi is. A magyar anyag már összeállításában is jelzi a nemzetközi törekvések lényegét. Szathmáry Gyöngyi közülük az, aki legerőteljesebb társadalmi elkötelezettségről, valóságközeliségről, egyén és közösség dinamikus fejlődő, ellentmondásoktól sem mentes viszonyának korszerű szobrászi megfogalmazási szándékáról tanúskodik. Vigh Tamás kiváló alkotásai életünk kataritikus élményeit a jelképiség szintjére emelik; Deim Pál szobrán és különös reliefjein az architektúra, a plasztika, a szín és a fény-árnyék hatásokat pontosan megtervezett metszeteivel fejezi ki gondolatait; Ligeti Erika legfőbb erénye a grotesz önrónia, a lírai kedves játékoság; Szöllősy Enikő színezett faplasztikai a nonfiguratív térformálás nagy méretű kiállító lehetősége; Váró Márton fémkeretbe helyezett márványtörzset nemrégiben Szegeden is megcsodálhattuk; Konyorcsik János a realiztikus hagyományok folytatójaként szerepel.

Olaszországban — többek között — forr a levegő. A diaktüntetések, a terrorizmus, az anar-

Georges Jeanalos: Három aluvó

Amerigo Tot: Székek I.

Szobortopográfia

chizmus, a gazdasági-politikai labilitás, a társadalmi érzékenység hőmérőjének higanyszálát — soha nem tapasztalt forpontra emelte. Talán ez az oka, hogy az egész anyagból az olasz szobrászok köztöknek leginkább a napi társadalmi mozgásokhoz. Elsősorban Vincenzo Gaetaniello, aki valóban társadalmi töltésű szobrokat készít — Fiú — „Molotov-bomba röppályája”, Fiú — „Molotov-bomba hajítása”. Az üldözött — meglehetősen hagyományos eszközökkel. Honfitársa, Salvatore Cipolla rémábrázolásai e társadalmi kegyetlen, torz, szatirikus képe jelenik meg. A libanoni Fares Ghsoub az 1975–76. évi polgárháború gránátrepeszéből készíttette felkiáltójel-szobrát, az ír Edward Delaney pedig békemenetek és polgári jogi menetelések csoportjait, egy célért harcoló közösségeit fogalmazza meg.

Érdekes párhuzamok és kapcsolatok, correspondenciák fedezhetők fel a Műcsarnok termeit járva. Szinte azonos indítatásból, sőt azonos technikával készítette a tárlat talán két legszívnálabbabb kollekcióját a francia Georges Jeanalos és a lengyel Adolf Ryszka. A francia művész 3x3 alvója a szépség és pusztulás katarziszt, a harmóniát ellopó, betakaró szemét, szennyveszéit jeleníti meg érzékeny humanitással, a lengyel művész alkotásain pedig a formátlan tömbökből keresi az élet lehetőségét az emberség. Mindketten fájdalmasan és keserűen szép szobrokkal lepik meg a látogatókat. Több művön felfedezhető az arc nélküli világ megannyi jele, a maszk, a gázálar, a védősík, a gézpólya, a bukósík. Ezek részint az ősi bálványok totemjellegére, részint mai világunk veszélyeire, arcnélküliségére, elbertelenedésére figyelmeztetnek — Raffele Iandolo félelmetes látomásai és Adan Jan Leth csoportvázfelei erre a legjellemzőbb példák. A csehszlovák Jan Hana és az NDK-beli Gerhard Lichtenfeld torzója szintén ikertestvérek. Divat a kézművesség, Tim Ulrichs (NSZK) kapcsos tenverjőkönyvet készít, a holland Dies de Jonge Dürer ihletésében születtet fazezeiben asztalösszecsúszásokat ad. Hasonlóan divatmotívum még mindig a szék: a magyar származású és önálló kiállítóként részt vevő Amerigo Tot székei emberi sorsokat jellemeznek, a holland Thijes van Kimmenade székeiben a szürrealizmust konstruktivista elemekkel ötvözi.

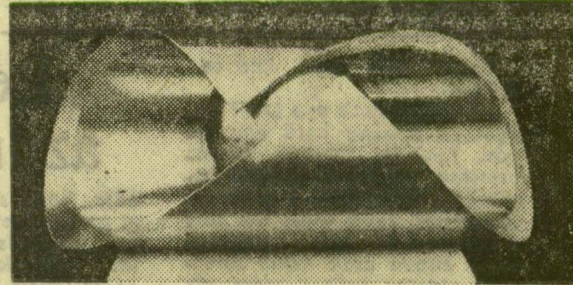
Az esztétizáló aktok és a népi életképek jelentik a kiállítás figurális munkáinak szélső pontjait. Két norvég művész is a klasszicizáló és esztétizáló, ezáltal meglehetősen hűvös és érzéketlen szobrászatot képviseli kis méretű aktokkal, figurákkal, míg a népművészeti hagyományokat folytatja a csehszlovák Ludwik Kor-

kos stilizált, színezett faasszonyaival, a naivitást képviseli a perui Arce Pereyra női alakjaival és a népművészet kollektív vonulatát mondja életképein a szovjet L. T. Gadajev több figurás kompozícióin. E két pólus között található többek között a csodálatosan egyénített, színezett, fából faragott női figuráival az olasz Giantarlo Marini, a bauhausos hagyományokat korszerű módon folytató bolgár Vladimir Zsvkov, az egész alakos lírai portrékat készítő V. E. Gorevoj a Szovjetunióból, vagy a finn Martti Aihla, a ciprusi Kyriahos Patsalos és bronz reliefjein a cseh Stefan Prokop. Külön világot képvisel a kiváló román Neculai Padaralu expresszív, gazdag gondolatíságot hordozó szobrain.

A nonfiguratív alkotások egyik csoportját a legkülönbözőbb anyagokból készített térformák jelentik, melyek közül jó néhány szépen kidolgozott, precíz, anyagszerű. Ebben elsősorban a görögök (különösen Giorgos Nikolaidis), a brazilok (Piero Bondi), a belgák (Hilde van Sumere), a jugoszlávok (Slavko Tihe) jeleskednek. Figyelmet érdemelnek a francia Michel Gerard szobortálapzatai és páncélszekevény-sírkövei, a dán Peter Bonnén vashasábjai, a portugál Charters Almeida acéltájképei, a spanyol Martin Chirino kovácsoltvas-labirintusai, a svájci Fred Perrin gazdag felületű plasztikái. A „talált tárgyak” közül a holland Mark Brusse teremt a tárgyak funkcióinak új értelmezésével groteszk-játékos kombinációkat, míg a kolumbiai Bernardo Salcedo szellemi KRESZ-jeleket formál többek között horgászbotból, kerékpárülőkéből, fényképezőgépből. A pszeudo (olyan mint...) törekvések sorában szinte hipernaturalista módon formál kerámiából — még a textúrát is érzékeltetve — hátizsákok, megroggyant súlyt, aerosolos palackot a holland Diet Viegman, míg a spanyol Joan Mora Soler márványból farag bőröndöt, levesestálat, kínosan ügyelve a terítő lágy gyűrődéseire (de minek?..)

A IV. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállításnak nincsenek nagy szenzációi, látványos botrányai. Úgy tűnik, a kisplasztikában béke van (vagy legalábbis békés egymásból élés), e műfaj térképén elcsendesültek a földmozgások, a vulkánkitörések, az árvizek. A hajdani nagy megrázkódtatások, (a pop-art, a koncept-art) már csak utóregésekben él, s úgy tűnik, a műfaj ismét közelebb került az emberhez, a közösséghez, a társadalomhoz. Egyre inkább az élet teljességét igyekszik ábrázolni, hol sikeresen, hol földhözragadtan — s ebből is születhetnek új, emberibb szenzációk.

TANDI LAJOS

Giorgos Nikolaidis: „1404”

L. T. Gadajev: Játék